

**Великотърновски университет «Св.Св. Кирил и Методий»
Държавна агенция за българите в чужбина
Тараклийски държавен университет
Асоциация на българите в Украйна
Одеско научно-изследователско дружество на българистите**

БЪЛГАРИТЕ В СЕВЕРНОТО ПРИЧЕРНОМОРИЕ

ИЗСЛЕДВАНИЯ И МАТЕРИАЛИ

ТОМ ДЕВЕТИ

**Одеса
«Друк»
2006**

ББК 63.52(4Укр7=Болг)я431
Б 790
УДК 94(477.7=163ю2)(063)

Б 790 **Българите в Северното Причерноморие.** Изследвания и материали.— Т.9. — Одеса: Друк, — 2006. — 500 с.
ISBN 966-2907-13-0

Редакционна колегия:

доц. д-р Атанас Дерменджиев, доц. д-р Пламен Павлов,
проф. д.и.н. Владимир Станко, проф. д.и.н. Николай Червенков,
проф. д.ф.н. Емил Боев, проф. д.ф.н. Иван Стоянов,
проф. д.ф.н. Тодор Балкански, д.и.н. Александър Курочкин,
д.и.н. Иван Грек, д.и.н. Николай Русев, д.ф.н. Валентина Колесник,
доц. д-р Александър Пригарин, д-р Александър Ганчев.

Б 0505000000
2006

ББК 63.52(4Укр7=Болг)я431

© Д-р Антон Киссе, д-р Владимир Славчев, д-р Р. Рабинович, доц. д-р Борис Борисов, доц. д-р Пламен Павлов, д.и.н. Николай Русев, доц. д-р Владимир Милчев, гл. ас. Никола Караиванов, д-р Благовеста Иванова, доц. д-р Сергей Пачев, проф. д.и.н. Николай Червенков, Райна Манджукова, доц. д-р Атанас Дерменджиев, проф. д.и.н. Олег Демин, Игор Пушков, Илонка Попова, д.и.н. Иван Грек, Емил Миланов, проф. д.и.н. Владимир Станко, доц. д-р Александър Пригарин, Елени Самаритаки, д.и.н. Александър Курочкин, доц. д-р Блавест Нягулов, доц. д-р Светлана Коч, д-р Александър Ганчев, д-р Галина Захарченко-Стоянова, д-р Наталия Серебрянникова, д-р Олга Водинчар, Галина Манолова, д-р Елена Водинчар, д-р Юрий Ириоглу, доц. д-р Елена Налбантова, доц. д-р Стилиян Стоянов, Надежда Попаз-Кула, Олга Губарева, д-р Григор Григоров, проф. д.ф.н. Иван Стоянов, проф. д.ф.н. Емил Боев, проф. д.ф.н. Тодор Балкански, доц. д-р Кирил Цанков, доц. д-р Марияна Парзулова, доц. д-р Валентина Колесник, доц. д-р Светлана Топалова, д-р Александър Шапошников, д-р Васил Кондов, д-р Елена Златева, Мария Паслар, д-р Светлана Георгиева, д-р Марияна Георгиева, Алла Войникова.

ISBN 966-2907-13-0

Содържание

Предговор

д-р Антон Киссе,

Президент на Асоциацията на българите в Украйна.

ИСТОРИЯ

ПРОБЛЕМИ В ПРОУЧВАНЕТО НА ПЕРИОД «Е» В КАСТЕЛА ЯТРУС 13

д-р Владимир Славчев,

Регионален исторически музей-Варна. България.

РАННЯ ИСТОРИЯ УЛИЧЕЙ ПО ДАННЫМ БУЛГАРСКИХ ЛЕТОПИСЕЙ 21

д-р Р. Рабинович,

Университет «Висша Антропологична школа». Кишинев. Молдова.

КРИМСКО-БЪЛГАРСКИ КУЛТУРНИ ВРЪЗКИ И ВЛИЯНИЯ
ПРЕЗ XI-XII В. В РАМКИТЕ НА ВИЗАНТИЙСКАТА ИМПЕРИЯ
(ПО ДАННИ ОТ КЕРАМИКАТА) 33

доц. д-р Борис Борисов,

Великотърновски университет «Св.Св. Кирил и Методий». България.

БЪЛГАРИЯ И НЕЙНИТЕ ВОЕННИ СЪЮЗНИЦИ
ОТ СЕВЕРНОТО ПРИЧЕРНОМОРИЕ (XII-XIV В.) 49

доц. д-р Пламен Павлов,

Великотърновски университет «Св.Св. Кирил и Методий». България.

ДУНАЙСКИЕ БОЛГАРЫ В ЭПОХУ РАННЕГО
СРЕДНЕВЕКОВЬЯ (ЦИВИЛИЗАЦИОННЫЙ АСПЕКТ) 61

д.и.н. Николай Русев,

Университет «Висша Антропологична школа». Кишинев. Молдова.

БОЛГАРСКИ ПЕРЕСЕЛЕНЦИ НА ЗЕМЛЯХ ЗАПОРОЗЬКИХ КОЗАКІВ
ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-ТУРЕЦЬКОЇ ВІЙНИ 1768-1774 РОКІВ:
МІЖ АНТИПАТІЄЮ ТА КОМПЛІМЕНТАРНІСТЮ 77

доц. д-р Владимир Милчев,

Институт по украинска археография и изворознавство «М.С.Грушевски»,
НАН — Украйна (Запорожки клон). Запорожие. Украйна.

БЪЛГАРИ, УЧИЛИ В НОВОРУСИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ
В ОДЕСА ПРЕЗ ВЪЗРАЖДАНЕТО (1865-1878 г.) 85

гл. ас. Никола Караиванов,

Технически университет. Габрово. България.

АРХИВЪТ НА НИКОЛАЙ ПАВЛОВИЧ — ВРЪЗКИ С БЕСАРАБИЯ, УКРАЙНА И ЦАРИГРАД	97
<i>д-р Благовеста Иванова,</i> Национална художествена галерия. София. България.	
КОЛИЧЕСТВО БОЛГАРСКИХ СЕЛ В СЕВЕРНОМ ПРИАЗОВЬЕ: ИСТОРИОГРАФИЯ ВОПРОСА	109
<i>доц. д-р Сергей Пачев,</i> Мелитополски държавен педагогически университет. Украйна.	
ИСТОРИЧЕСКАТА БЪЛГАРИСТИКА В МОЛДОВА ДНЕС (2001-2005)	117
<i>проф. д.и.н. Николай Червенков,</i> Тараклийски държавен университет. Молдова.	
БЕСАРАБСКАТА ДИАСПОРА В РУСИЯ — ТРУДНОСТИ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО И ВЪЗМОЖНИ МЕТОДИКИ	129
<i>Райна Манджукова,</i> Държавна агенция за българите в чужбина. София. България.	
ЗА БЪЛГАРИЯ И БЪЛГАРИТЕ (ГЕОПОЛИТИЧЕСКИ «РАЗМИСЛИ И СТРАСТИ»).....	137
<i>доц. д-р Атанас Дерменджиев,</i> Великотърновски университет «Св.Св. Кирил и Методий». България.	
РУСИФИКАЦИЯ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ БОЛГАРСКОГО НАСЕЛЕНИЯ СЕВЕРНОГО ПРИЧЕРНОМОРЬЯ В XIX ВЕКЕ: АРХЕОЛОГИЯ ПОЛИТИКИ .	145
<i>проф. д.и.н. Олег Демин,</i> Одески национален университет «И.И.Мечников». Украйна.	
К ИСТОРИИ ПРАЗДНОВАНИЯ ДНЯ СВ. СВ. КИРИЛЛА И МЕФОДИЯ БЕССАРАБСКИМИ БОЛГАРАМИ В XIX — НАЧАЛЕ XX СТ.....	153
<i>Игор Пушков,</i> Одески областен център на българската култура. Болград. Украйна.	
ПОЛИТИЧЕСКИ ГОНЕНИЯ СРЕЩУ БЪЛГАРИТЕ ОТ БОЛГРАДСКИ РАЙОН ПРЕЗ 40-ТЕ ГОДИНИ НА XX ВЕК: ПО СПОМЕНИ НА ОЧЕВИДЦИ	167
<i>Илонка Попова,</i> експерт на МОН — РБългария.	
ПРОБЛЕМЫ ВЫЖИВАНИЯ СЕЛЬСКИХ БОЛГАР УКРАИНЫ И МОЛДОВЫ В XXI ВЕКЕ.....	179
<i>д.и.н. Иван Грек,</i> Научно дружество на българистите в Р Молдова. Кишинев.	

БЪЛГАРСКОТО ПРОСВЕТНО ДЕЛО ЗАД ГРАНИЦА 1990-2005 195
Емил Миланов,
Дружество «Родолубец». София.

ЕТНОЛОГИЯ

МАТЕРИАЛЫ ПО ГРЕКО-БОЛГАРСКИМ ПЕРЕСЕЛЕНИЯМ ИЗ РУМЕЛИИ
В СЕВЕРНОЕ ПРИЧЕРНОМОРЬЕ 1801–1806 ГГ..... 209
проф. д.и.н. Владимир Станко,
Николаевски държавен университет. Украйна.
доц. д-р Александър Пригарин,
Одески национален университет «И.И. Мечников». Украйна.
Елени Самаритаки,
Одески клон на фондацията на гръцката култура.

ИСТОЧНИКИ КАЛЕНДАРНОГО ПРАЗДНИКА
НИКОЛЫ ЗИМНЕГО: УКРАИНСКО-БОЛГАРСКИЕ ПАРАЛЛЕЛИ..... 225
д.и.н. Александър Курочкин,
Институт по изкуствознание,
фолклор и етнология « М.Ф.Рилски», НАН — Украйна.

МАЛЦИНСТВАТА В ЕТНИЧЕСКАТА ПОЛИТИКА
НА БЪЛГАРИЯ И УКРАИНА: СРАВНИТЕЛНИ АСПЕКТИ 237
доц. д-р Благовест Нягулов,
Институт по история, БАН — София. България.

МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧОСТІ ДІАСПОРИ НА
ПРИКЛАДІ ГРЕКО-БОЛГАРСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ ПІВДНЯ УКРАЇНИ..... 257
доц. д-р Светлана Коч,
Одески национален университет «И.И.Мечников». Украйна.

БЕССАРАБСКИЕ БОЛГАРЫ, ОБУЧАЮЩИЕСЯ В БОЛГАРИИ
В ПОИСКАХ ИДЕНТИЧНОСТИ 265
д-р Александър Ганчев,
Одеска национална академия на връзките «А. С. Попов»

РОДИННЫЙ РИТУАЛ У БОЛГАР ЮЖНОЙ БЕССАРАБИИ:
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ..... 275
д-р Галина Захарченко-Стоянова,
Одески национален университет «И.И.Мечников». Украйна.

ИСТОЧНИКИ ДЛЯ ИЗУЧЕНИЯ НАРОДНОЙ МЕДИЦИНСКОЙ ПРАКТИКИ
БОЛГАР ЮГО-ЗАПАДНОЙ УКРАИНЫ..... 283
д-р Наталия Серебрянникова,
Одески държавен медицински университет. Украйна.

РЕЛИГИОЗНО-ПРАВСТВЕНИ НАГЛАСИ И ЦЕННОСТИ
НА БЪЛГАРИТЕ ОТ СЕЛО ЧИЙШИЯ (СЪПОСТАВКА МЕЖДУ ГЕНЕРАЦИИ).
РЕЗУЛТАТИ ОТ АНКЕТНО ПРОУЧВАНЕ 289

д-р Олга Водинчар,

Софийски университет «Св. Климент Охридски». България.

ВЕНЧАН КУРБАН ИЛИ ПРАЗНИКЪТ НА БРАЧНАТА ДВОЙКА 305

Галина Манолова,

Етнографски институт с музей при БАН — София. България.

ХРИСТИЯНСКОТО И «СОЦИАЛИСТИЧЕСКОТО»
ПОКЛОННИЧЕСТВО — МИТОЛОГИЧНИ НИШКИ ЗА БЕЗСМЪРТНИЯ БОГ
(ПО МАТЕРИАЛИ ОТ БЪЛГАРСКАТА ОБЩНОСТ В БЕСАРАБИЯ) 313

д-р Елена Водинчар,

Етнографски институт с музей при БАН — София. България.

УСНІ ІСТОРІЇ, ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ
ТА ТЕНДЕРНОЇ ІСТОРІЇ БОЛГАР ПІВНІЧНОГО ПРИАЗОВ'Я
ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ. 321

Юрій Ириоглу,

Запорожки национален университет. Украйна.

ЛИТЕРАТУРОЗНАНИЕ

ПОЕЗИЯТА НА БЪЛГАРИТЕ ОТ УКРАЙНА И МОЛДОВА — ТРУДНИТЕ
ПЪТИЦА НА ИДЕНТИЧНОСТТА..... 331

доц. д-р Елена Налбантова,

Великотърновски университет «Св.Св. Кирил и Методий». България.

СРАВНИТЕЛНИ ЖИТИЕПИСИ В ЕПОХАТА НА БУНТА НА МАСИТЕ.
ЗА НЯКОИ АСПЕКТИ НА ОТНОШЕНИЕТО «ПИСАТЕЛ — ВЛАСТ»
В БЪЛГАРИЯ И УКРАЙНА В ПЕРИОДА 1920-1960 347

доц. д-р Стилиян Стоянов,

Юго-западен университет «Неофит Рилски». Благоевград. България.

ПИСМЕНАТА ТРАДИЦИЯ НА БЕСАРАБСКИТЕ БЪЛГАРИ. ЛИТЕРАТУРА. ... 353

Надежда Попаз-Кула,

Великотърновски университет «Св. Св. Кирил и Методий». България.

ФЕНОМЕН СИМВОЛИЗМУ В УКРАЇНСЬКІЙ
ТА БОЛГАРСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ..... 365

Олга Губарева,

Одески национален университет «И.И.Мечников». Украйна.

БАЛАДАТА «ХАДЖИ ДИМИТЪР» В БЕСАРАБИЯ..... 373
д-р Григор Григоров,
Комратски национален университет. Молдова

ЕЗИКОЗНАНИЕ

ПРОБЛЕМИ НА БЪЛГАРИСТИКАТА В УКРАИНА: 1995-2005 Г. 379
проф. д.ф.н. Иван Стоянов,
Киевски славистичен университет,
Институт по славистика и международни отношения. Киев. Украйна

ТУРСКИТЕ ПЕСНИ В СБОРНИКА НА АТ. ВАС. ВЪРБАНСКИ
«ПЕСНИТЕ НА БЕРДЯНСКИТЕ БЪЛГАРИ» 389
проф. д.ф.н. Емил Боев,
Софийски университет «Св. Климент Охридски». България.

АСПАР ЕРИ: АСПАЗ ЕРИ — СТАРИННО ХАЗАРСКО,
ПЕЧЕНЕЖКО И КУМАНСКО ИМЕ НА БЪЛГАРИЯ И БЕСАРАБИЯ..... 397
проф. д.ф.н. Тодор Балкански,
Институт за български език, БАН — София. България

БЪЛГАРСКИТЕ ФАМИЛНИ ИМЕНА В КОМРАТ И РАЙОНА..... 405
доц. д-р Кирил Цанков,
Великотърновски университет «Св.Св. Кирил и Методий». България.

ОТ ОНОМАСТИКАТА КЪМ ИСТОРИЯТА НА БЪЛГАРСКОТО СЕЛО
НОВА ИВАНОВКА В АРЦИЗКИ РАЙОН (ОДЕСКА ОБЛАСТ)..... 413
доц. д-р Марияна Парзулова,
Университет «Проф. д-р Асен Златаров». Бургас. България.

ДЕБАЛКАНИЗАЦИЯ И ИННОВАЦИИ
НА УРОВНЕ ЯЗЫКОВОГО МЫШЛЕНИЯ
(на материале болгарских переселенческих говоров)..... 423
доц. д-р Валентина Колесник,
Одески национален университет «И.И.Мечников». Украйна.

БОЛГРАД — ИСТОРИЯ, НАРОДНИ ТРАДИЦИИ И КУЛТУРА 433
доц. д-р Светлана Топалова,
Одески национален университет «И.И. Мечников». Украйна.

ОСОБЕННОСТИ КРЫМСКИХ БОЛГАРСКИХ ГОВОРОВ 443
д-р Александър Шапошников,
Институт по руски език, РАН — Москва. Русия.

ОЩЕ НЕЩО КЪМ ВЪПРОСА ЗА КРАТКОГЛАСИЕТО И ПЪЛНОГЛАСИЕТО В БЪЛГАРСКИЯ И РУСКИЯ ЕЗИК.....	459
<i>д-р Васил Кондов,</i> Тараклийски държавен университет. Молдова.	
БЪЛГАРСКИ МЕДИАДИСКУРС В ОДЕСКА ОБЛАСТ: ДУМИ И ИНТЕРПРЕТАЦИИ.....	461
<i>д-р Елена Златева,</i> Измаилски държавен хуманитарен университет. Украйна.	
ОСОБЕНОСТИ НА ЧИСЛИТЕЛНОТО ИМЕ В ТАРАКЛИЙСКИЯ ГОВОР	469
<i>Мария Паслар,</i> преподавател, Тараклийски държавен университет. Молдова.	
ЛЕКСИКА БЕССАРАБСЪКИХ БОЛГАРСЪКИХ ГОВІРОК ТА ГОВІРКИ С. ЗОРЯ	475
<i>д-р Светлана Георгиева,</i> преподавател Одески национален университет «И.И.Мечников». Украйна.	
ОБРАЗОВАТЕЛЕН ДИСКУРС И ЛИТЕРАТУРНО ОБУЧЕНИЕ СРЕД БЪЛГАРСКАТА ОБЩНОСТ В Р. МОЛДОВА	485
<i>д-р Марияна Георгиева,</i> преподавател, Тараклийски държавен университет. Молдова.	
ЧИЙШИЯ И ЧИЙШИЙЦИТЕ. ЕТНОЛИНГВИСТИЧЕН ПРОЧИТ	497
<i>Алла Войникова,</i> Институт за български език, БАН — София. България	